

Paris katakomber

Paris katakomber. Foto Ove Jardfelt

Johanna Jardfelt
Historisk oteologi 2007
Etik

Inledning

Paris katakomber är ursprungligen ett stembrott som togs i bruk som gravplats första gången 1780. Anledningen till detta var att kyrkogårdarna inom Paris murar var överfulla, vilket resulterade i både stank och sjukdomar. Katakomberna har ända sedan de bildades väckt intresse för besökare och idag har de blivit museum. Jag besökte själv katakomberna i december 2002 och reflekterade då över hur dålig informationen var. Dessutom var större delen av benen mögelangripna och det verkade inte vara någon större kontroll på om människor försökte plocka med sig ben ut.

Källmaterialet

Att hitta någon information om Paris katakombers historia är som nämnt ovan inte det lättaste. Mina undersökningar lämnade mig utan några böcker på svenska eller engelska om ämnet utan den mesta information som gick att hitta var via internet. Tyvärr var dock den inte så utförlig och oftast upprepas ungefär samma saker på de olika sidorna jag besökt.

Frågeställningar

Är det etiskt rätt att hålla Paris katakomber öppna för beskådning?

Borde något göras åt bevaringen av skeletten?

Ska de få mögla bort eller bör de åtgärdas?

Är det en kränkning av individerna att bevaras när de från början begravts?

Katakombernas historia

Paris katakomber är ursprungligen inga egentliga katakomber utan stembrottsgångar som togs i bruk redan 60 fKr av romarna.

(<http://www.showcaves.com/english/fr/misc/Catacombs.html>). Gångarna är mer än 300 km långa och bildades då sten togs för uppbyggnaden av staden

(http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris). Deras officiella namn är därför "les carrières de Paris", vilket på svenska betyder ungefär 'Paris stembrott'

(http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris).

Den första begravningsplatsen att tömmas var Saints Innocents kyrkogården då den var en av de mest akut överfulla (http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris). På denna hade det under 10 århundraden begravts personer från 22 olika församlingar samt olika sjukhus och bårhus. Under 1700 talet hade kyrkogården höjts flera meter över gatan. Redan 1554 klagades det på att kyrkogården kunde vara en risk för smittspridning men inte förrän 1737 bekräftades det av den Kungliga vetenskapsakademien. År 1780 började en prefekt hos polisen, Lenoir, att utarbeta en plan för att flytta benen ner i gruvgångarna men det är inte förrän hans efterträdare, Thiroux de Crosne (som bevarat Lenoirs ide), tog upp det med instpektören Charles Axel Guillaumot som något började hända. Den 9 november 1785 beslutade det statliga rådet att Saint Innocent kyrkogården skulle evakueras. Den 7 april 1786 började överföringen av kropparna enligt en mycket högtidlig religiös ritual. Vid skymningen bars de uppgrävda kropparna i behållare som täcktes med svart tyg, efter gick personer som bar facklor och präster som sjöng för de döda. Destinationens slutmål var stenbrottets del som låg vid Tombe-Issoire som förberetts genom att präster välsignat platsen. Efter att benen från Saint Innocent flyttats började man även överföra ben från Saint Nicolas Des Champs, Sainte Croix de la Bretonnerie, Saint André des Arts, Saint Eustache, Saint Landry, Trinité och kyrkogårdarna från ön St-Louis. År 1814 var man klar med tömningen av kyrkogårdarna. För dekorationen i katakomberna stod Héricart de Thury för. Det finns nästan inga religiösa symboler med undantag för ett fåtal kors (<http://www.catacombes.info/>).

Katakombernas omfattning

Mer än 6 miljoner kroppar ligger begravda i katakomberna. Dessa representerar 30 generationer av parisare (http://www.pbase.com/gregorysullivan/_paris_catacombs_france). Saint Innocent hyste ungefär 1200000 döda. Det finns 70 särskilda nedgångar till katakomberna (<http://runeberg.org/famijour/1867/0116> <http://runeberg.org/famijour/1867/0117>). En del gångar är trånga och en del nu mera helt eller delvis översvämmade. Telefonledningar och rör finns på flertalet ställen. En del gångar har dessutom fått fyllas igen pga rasrisk (http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris). Genom tunnarna kan man ta sig till större delen av hela staden. Men det är svårt att hitta utan kartor (<http://karinstensdotter.blogspot.com/2007/02/paris-katakomber.html>)

Katakomberna idag

När man kommer ner i katakomberna möts man av en skylt med texten "Arrete C'est ici L'Empire de la Mort"

(http://www.pbase.com/gregorysullivan/_paris_catcombs_france) som på svenska betyder ungefär Stopp, det här är dödens rike. Det finns även en hel del poesi på flera platser nere i katakomberna.

Benen ligger placerade kyrkogårdsvis med skyltar med namn på kyrkogården de kommit ifrån.

Tunnlarna har varit välbesökta genom åren. Ett exempel är under andra världskriget då gångarna användes av både den franska motståndsrörelsen och tyska soldater

(http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris).

Ett annat exempel är från september 2004 då den parisiska polisen hittade en underjordisk bio fullt utrustad med elektricitet, tre telefonlinjer och övervakningskameror. I en gång bredvid hittades en mindre restaurang och bar

(<http://filmtipset.se/?id=817>).

Det finns en speciell sorts katakombpolis, "cataflic" som patrullerar de olika gångarna för att försöka hålla obehöriga borta.

Det är förbjudet att vistas nere i gångarna förutom i det mindre, avgränsade området av katakomberna som är öppet för allmänheten. Dessa gångar är ca 2 km långa. Trots att det är förbjudet är det många som ändå tar sig ner i de övriga gångarna. Polisen antar att det årligen är mellan 10000 och 15000 illegala besökare. Många av dem är välutrustade med overaller, stövlar, pannlampa

Fig 1 Skylten man möts av då man först kommer ner i katakomberna. Foto Ove Jardfelt

Fig 2 Skylt som talar om från vilken kyrkogård just dessa ben kommer från. Foto Ove Jardfelt

Fig 3 Det finns även dikt på svenska nere i katakomberna och prins Oscar av Sverige har lämnat spår efter sig från sitt besök 1867. Foto Ove Jardfelt

och hjälm. Andra är bara nere för en picknick. De finns dock de som gått vilse och dött nere i gångarna, på dessa platser sitter minnesskyltar.

I de lagligt tillgängliga delarna finns minnestavlor över de som blev avrättade med giljotin. Det finns små altare och skyltar som talar om från vilka kyrkogårdar de olika benen kommer från. Benen ligger staplade som ”vedträn” med kraniera som utsmyckning i olika mönster (<http://karinstensdotter.blogspot.com/2007/02/paris-katakomber.html>).

Flytten

Att flytta benen från de överfulla kyrkogårdarna var en nödvändighet på grund av sjukdomar och stank. Detta medförde en respektlöshet för de dödas sista vilja även om kyrkliga och värdiga ceremonier genomfördes. Att respektera den sista viljan är viktigt då det kan sägas fylla en viktig samhällsfunktion, där de efterlevande människorna känner tillförlit för att deras sista vilja troligtvis kommer bli respekterad.

Det finns också flera skäl till varför de döda inte skulle flyttas. Att ha kyrkogårdar ger de efterlevande en fast plats att sörja sina döda. Att få vila i vigd jord är också något många troende eftersträvar då de vill komma till Guds rike. När benen flyttades miste de döda samtidigt sin identitet. Detta kan leda till att den emotionella anknytningen till benen försvinner då de inte längre har en identitet.

Under flytten gick präster med och mässade över de flyttande benen. Detta visar på respekt för de dödas vilja.

Att stapla benen i olika mönster nere i katakomberna kan verka fränstötande som en morbida sed, Detta var troligen ett sätt för de arbetande att fjärma sig från allvaret, ett sätt att dehumanisera benen.

När benen flyttades ner i katakomberna innebar det att på ett sätt blir individerna ihågkomna under en längre tid. Även om man i dagsläget inte vet exakt vilka individer som ligger begravda i katakomberna blir de inte bortglömda (har inte lyckats få reda på om det finns förteckningar över över de flyttade). På detta sätt har de fått ett slags evigt liv ungefär som Egyptens mumier.

*Fig 4 Ben staplade som konstverk.
Foto Ove Jardfelt*

Bevaringen

Att se till att bevara benen nere i katakomberna ger de efterlevande kunskap. Även det bidrar till de dödas eviga liv.

En anledning till att inte bevara benen i katakomberna är att de stör naturens naturliga kretslopp. En annan anledning till att återbegrava benen är för att individernas sista vilja skulle respekteras. Detta kan på sitt sätt ändå bli ett problem då en del av Paris historia kommer försvinna samt att det kan vara svårt att hitta en plats att begrava 6 miljoner individer som ligger i eller i närheten av Paris.

Att bevara katakomberna och benen där i ger vetenskapen möjligheter att forska kring de människor som levde då genom bla osteologiska analyser. Detta kan dock medföra att utsmyckningen kan behöva förstöras. Benen är även väldigt mögliga vilket i sin tur förstör dem och ger dåliga förutsättningar för analyser. Troligtvis har även större delar av de ben som ligger underst i högarna helt förstörts.

*Fig 5 Tyvärr är de flesta ben nere i katakomberna övertäckta av mögel.
Foto Ove Jardfelt*

Miljön bör förbättras för benen så att de bevaras bättre. På något sätt bör man försöka avfukta de gångar där benen finns.

Besökande

Att hitta till katakomberna är inte helt lätt då det inte är ordentligt skyltat. Det är i och för sig bra att hålla dem lite avskilda. Annars finns risken att det blir turistifierat. Risken är då att det skulle bli som ett stort konstmuseum dit folk går för att bara se på konsten och inte fundera närmare på de individer som ligger där.

Att tillåta besökande gör att det historiska värdet bevaras och historien fortlever. Besökare ger benen uppmärksamhet vilket på sitt sätt leder till respekt för de döda, det blir som att besöka kyrkogårdar.

Dock resulterar besök även i förstörelse då en del människor försöker plocka med sig souvenirer hem i form av skelettdelar. Detta blir en form av gravplundring. Detta är oetiskt då de döda störs ännu en gång och det visar en stor respektlöshet.

Ett annat sätt att se på det är att benen blivit individslösa och därmed att de kan ses som objekt. Att då plocka med sig ben från platsen blir närmast skadegörelse, som om man skulle klottra på Greklands ruiner, men däremot inte gravplundring.

Min åsikt

Vi har nu väckt ett antal etiska frågor om katakomberna där några är :

Är det etiskt rätt att hålla Paris katakomber öppna för beskådning?

På vilket sätt är det rätt att eftervärlden får besöka katakomberna?

Borde något göras åt bevaringen av skeletten?

Är det viktigt att benen bevaras? I så fall varför?

Ska de få mögla bort eller bör de åtgärdas?

Vad har de för värde för eftervärlden?

Är det en kränkning av individerna att bevaras när de från början begravts?

Skulle det bästa vara att stänga katakomberna helt och låta benen mögla bort?

Skulle man själv vilja hamna nere i katakomberna eller se sina släktingar hamna där?

Ska man verkligen visa upp skeletten?

Som det verkar nu är det väldigt lätt att ta sig ner i de delar där detta inte är tillåtet. Även om gångarna med ben inte sträcker sig genom hela tunnelsystemet bör det göras svårare att besöka de förbjudna områdena. Inte bara för att det är farligt utan även för att det kan ses som opassande ifall människor tar sig ned för en picknick eller liknande. När man besöker den tillåtna delen finns skyltar som uppmanar en att visa respekt och jag tror att ett sådant besök leder till mer vördnad för de döda än när man smiter ner i de otillåtna gångarna.

När man kommer upp så finns det några som kollar igenom väskorna så man inte ska plocka med sig något. Men med stora fickor kan man få med sig ben hem. Det är svårt att hindra folk att försöka plocka med sig ben även om det står förbudsskyltar.

Man får inte fotografera med blixtpåljus då det kan förstöra benen men många gör det tyvärr ändå.

Det som slog mig när jag besökte platsen var just att de flesta benen är mögelangripna och luften var väldigt fuktig.

Själv tycker jag att det bör arrangeras en bättre miljö för benen så att de bevaras bättre och inte möglar bort, eftersom de har ett historiskt värde. Om benen försvinner innebär det att både en del av historien och en möjlighet till framtida kunskap om till exempel parisarnas hälsotillstånd under den tidiga industrialiseringen kommer att försvinna.

Framförallt anser jag att det bör skrivas mer om katakomberna. Den exakta historien bör dokumenteras med årtal och datum och platser så det bevaras för eftervärlden.

Därför tror jag dessutom att det vore en god idé att enbart ha guideade turer, med ett begränsat antal personer, ett flertal gånger varje dag. Det gör det lättare att kontrollera vad personerna gör samt att de samtidigt får en bättre bild av historien.

Kanske är det mer acceptabelt att ha katakomberna som ett museum när man inte längre vet vilken individ som är vilken. I det skick benen är idag är frågan om det överhuvudtaget går att rädda dem för eftervärlden.

Referenser

Internet

http://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Paris

http://www.pbase.com/gregorysullivan/_paris_catacombs_france

<http://wikitravel.org/sv/Paris>

<http://runeberg.org/famijour/1867/0116>

<http://runeberg.org/famijour/1867/0117>

<http://filmtipset.se/?id=817>

<http://karinstensdotter.blogspot.com/2007/02/paris-katakomber.html>

<http://www.showcaves.com/english/fr/misc/Catacombs.html>

<http://www.catacombes.info/>

Översatt med hjälp av

<http://www.systran.co.uk/>